

Втім, суверенність у зоні - часом справа невдячна, і коли за Товстим Лісом водій розгубився в нових просіках, ніяк не міг виїхати на курс Підлісний чи Буряківка - мотильники радіоактивних відходів, - спасував несподівано і їхній чорнобильський гід. Автобус розвертався то в один, то в другий бік, але дарма; було відчуття, ніби кінозіюмку водить нечистий: вони міцно застряли в бермудському трикутнику зони. Нарешті відпустило - виїхали на ґрунтівку, де невдовзі побачили застереження - **ОБОЧИНА ЗАРАЖЕНА**. Метрів за триста троє сільських бабів у хустках, перев'язаних на грудях хрест-навхрест, напнутих по-осінньому, з вузликами на спинах (Інна здивувалася: кінець травня - тепло) сиділи на траві, підстеливши від радіації якісь рядна чи мішки, - пасли гуртом одну корову. Бабуні не згріб від військового патруля знали місцевість, показали, як краще їхати. Автобус рушив, а Інна ще довго дивилася назад, де подаленіли три скіфські баби з якимись розмитими, блідими обличчями, як на давніх фресках. Одна з них при слові Буряківка засрібліла сльозою, проте, на відміну від подружок, не мовила й слова, ніби немає вже про що говорити, - яка там Буряківка: було колись село, а стало одна суцільна могила!..

Знову почався проріджений, з неширокою каймою рудючих сосон ліс, видніли сліди великої техніки, подекуди свіжі, на-

**Село Опачичі. Самоселка.
Фото Анатолія ЛИСЕНКА.**

швидку зарівняні вирви - відчувалося втручання організованої сили аварійних команд. Перед колючим дротом супроти розвалу мідно-червоної глини самотнім, сиротливим дивом, як заблукане дитя, цвіла голуба квітка цикорію.

Інна розмовляла з добряче проспиртованим робітником могиляника й краєм ока занепокоєно спостерігала Режисера, що в казенній штурмівці з щільним, на резинці капюшоном енергійно прошкував між брудної техніки на дні величезного котлована, перемовлявся з робітниками, шукав найвиразнішу "натуру". Розрита бульдозерами свіжа волога земля готова була прийняти незвичних покійників: тих, що були машинами, тракторами, автобусами, тих, що будуть понівечені, по-гвалтівницьки розбиті, спресовані багатотонними вбивцями, які на цьому смертельному рингу кінця двадцятого сторіччя оскаженіло б'ють, нищать уже мертвих, німих своїх родичів і, взявши на себе їхню радіаційну проказу, теж зазнають відплати - стануть такими самими покійниками, бруктом, нічим... Режисер ніби зник безслідно, розчинився у бездонній пащі велетенського могиляника, і вся кіногрупа раз по раз почала нервово позирати на годинники!..

Іще в Прип'яті, кілька днів годинами бувши пліч-о-пліч з кіногрупою, Інна мимоволі почала милуватися цим одержимим ідеєю й своїм нелегким мистецтвом художником. Так, Художником і Громадянином, яким міг би пишатися його великий Учитель Олександр Довженко. У Сергієнка було все, чим різниться великий справжній Талант від просто обдарованої людини: надзвичайна самовимовність і совісність, вміння побачити не суто зовнішній ефект, а глибоко захovanу, потаємну сутність лю-

дей і явищ, болісна, не розрахована напоказ любов до скривджених і зневажених. І при вродженому почутті іронії зворушлива сором'язливість, делікатність справжнього інтелігента.

У Прип'яті знімали загальний план Чорнобильської атомної станції, і між камерою та об'єктом був відкритий видимий простір, та якби можна було зняти його підземні шари, відкрилося б радіоактивне начиння невидимого простору - мінне поле поховання смертельного рудого лісу. Чи можна бути щасливим на кладовищі? А почувати радість?..

Режисер завершував роботу, яка вдалася. Він може поїхати з зони з почуттям виконаного обов'язку. Здається, добре виконаного. Інна гукнула Роллана Сергієнка, щоб спитати щось про цей мікрорайон міста, і - остовпіла, побачивши вираз його обличчя. Воно було погідне, натхненне, ніби зсередини засвічене осіяним світлом Духовності, а сіроголубі очі випромінювали теплу, дитинну радість. Радість безмежної любові до своєї праці, до людей, які були однодумцями Режисера, до Божого безсмертного світу, який дарував йому талант і змогу служити немертвому, неминучому на Землі. Так він і пам'ятатиметься їй завжди відтепер: зосереджений на роботі, захоплений, відчужений, озирається на знайомий голос (виявляється, він не сам?!). - І зненацька усміхається довірливо, відкрито, радісно, кожною рисочкою, і навіть прекрасною своєю молодою лисиною щасливо усміхається на фоні саркофага!..

Час летів швидко. Оператор, певно що з фронтовиків, довготелесий флегматичний москвич, - як потім довідалась Інна, колишній чоловік і найромантичніше кохання самої Клавдії Шульженко, відомий і сам собою Єпіфанов, - чоловік, який міг мовчати цілими годинами, роздумуючи про своє, нервово походжаючи з Інною вздовж колючого дроту, буркотливо бідкався:

- Можна б уже й повернутися! Де він запропав? Наче місця собі там шукає! Хлопчисько! Піхота невихована!.. І ви тут теж... знайшли, де інтерв'ю брати!.. Марш до автобуса!

- Разом підемо. Коли вже цей солдат так зразково військовій таємниці стереже... - Інна лукаво позираючи на незворушного охоронця об'єкта "Буряківка" і пірнула у відчинені їй назустріч дверцята автобуса. Єпіфанов звисив голову, зігнувся складаним ножиком, вліз і собі в салон "катафалка", який, за визнанням водія, "років зо три тому, може, й відповідав правилам радіаційної безпеки. А тепер на ньому й у Чорнобиль не пропустять - там-бо чистіше, дозиметристи не дрімать!"

Час збігав - Режисера не було. Люди, що попервах позирали на годинники, понуро замовкли, втупилися у вікна автобуса на могиляник.

Інна знала, що Роллан Сергієнко не новачок у зоні. Зараз він буде бігти щодоуху сюди і ще й вибачатиметься перед людьми. Він природний - і бравада, й позерство навіть заради артистизму ситуації йому абсолютно не притаманні. Він природний - Інна дуже цінувала цей вияв людської справжності. Проте зараз чиста як сльоза злість і гнів праведний збурені були у її душі. Істинно: хлопчисько! Мало хіба тих перших зйомок у Прип'яті, на даху третього блока, над розверзнутим кратером і Помпеєю реакторного залу?! Адже Роллан Сергієнко був там одним із перших, коли навіть бетон прострілювало навиліт потужне нейтронне випромінювання!.. А що вже говорити про блаженський невичний захисток людського тіла?.. Мабуть, почуття Інни були схожі на тривогу фронтової медсестри, яка знає достеменно, що ті, хто йде в атаку, якщо й повертаються за неї, то, бува, лиш затим, щоб сказати останні слова.

Зрештою, рушили далі за маршрутом. Біла церква, де сплиналися роздивитися, чекала на них прикра несподіванка. Щойно почувши наближення автобуса, звідти дременули мародери, кидаючи на бігу ікони, псалтир, кадило. Вийшли з автобуса, позбирали награване, віднесли до храму. Режисер тримав у руках мальовану по дереву ікону Божої Матері, мовчав. Коли йшли до автобуса, все дивився у землю, потім ніби крапку поставив - сказав:

- Нелюди. Хреста на них немає... - При цьому очі в нього стали холодні, як січневе небо, пронизливо-сірі, з відблиском голубої сталі, і протяг зимного простору за дзеркалля лякав, здавалося, вивірював душу!..